

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Om Schiller og Bruden fra Messina

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Om Schiller og Bruden fra Messina", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1807_67-txr-root.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Oversigt over manuskripter og tryk

Manuskripter

Der er bevaret et manuskript til den centrale filosofiske argumentation i Grundtvigs indledning til "Om Schiller og Bruden fra Messina". Der findes ingen manuskripter til selve oversættelsen eller til de første sider af indledningen, som først kan være skrevet i 1807, da der henvises til Peter Foersoms *Nytaarsgave for Skuespilyndere 1807*, som sandsynligvis blev udgivet i december 1806.

Manuskriptet befinder sig i fasc. 499.3a i Grundtvig-arkivet på Det Kongelige Bibliotek.

Tryk

1807 *Ny Minerva*, juni, s. 225-248 (*Bibliografien* nr. 67).

Fasc. 499.3.a

Indhold

Manuskriptet er en kladde til s. 229, l. 3 - s. 234, l. 11 i den trykte afhandling "Om Schiller". Derpå følger en afskrevet korsang fra tragedien, som Grundtvig senere oversætter (s. 240, l. 5-22 og s. 244, l. 10-12), samt en række excerperter fra den uoversatte del af tragedien. Kladden og excerpterne er skrevet med samme pen og blæk. Selve lægget er betitlet "Udtogsbog / Andet Hefte" (blad 1 recto), mens behandlingen af Schiller, der starter på blad 1 verso, har overskriften "Die Braut von Messina / v Schiller". Første linje af brødteksten lyder: "Dette er efter mine Tanker et sandt Produkt" (blad 1 verso); sidste linje lyder: "Wiegt ihn in Schlummer der murmelnde Bach" (blad 7 verso). Kladden slutter og excerpterne begynder på blad 5 verso.

Manuskriptet er afskrevet i *Dag- og Udtogsbøger 1*, 1979, s. 385-390. Det har nr. 51 i *Bibliografien*.

Der er få ændringer i selve indledningsteksten, fx et overstreget 'K' på blad 1 verso, et overstreget 'd' på blad 2 verso og et overstreget 't' på blad 3 verso. I excerpterne fra tragedien er der få overstregninger ved afskrivningsfejl (begravelse af vers, blad 5 verso, forkert indryk, blad 6 recto); det sidste ord "Bach" (blad 7 verso) er overstreget og gentaget nedenunder, sandsynligvis grundet pladsmangel. Enkelte steder er blækket tværet ud under skrivning. På blad 6 recto er der tilføjet et "nicht" med mørkere blæk. Teksten om Schiller kan muligvis være en renskrift af en tidligere, nu ukendt optegnelse.

Trykket er oftest identisk med manuskriptet, men der er afvigelser, mestendels af stilistisk karakter. Enkelte ord skiftes ud med synonyme (fx bliver "stander mellem", blad 1 verso, til "adskiller", s. 229). Udtogsbogens førstepersonsperspektiv skiftes ud med en mere neutral, akademisk udtryksform, fx bliver formuleringen "Er dette virkelig saa, og Jeg tør ej nægte det" (blad 2 recto) ændret til det neutrale "er dette så" (s. 229). Ydermere er en række opsummerende sætninger blevet udeladt (fx "De ere Guder for Os og kun med Mennesker kunne Vi föle", blad 2 verso (intern varians udeladt); "Men uden Tvivl skuffe de sig og forveksle den højeste Nydelse med den harmonisk rolige ", blad 4 recto). Den mest afgørende forskel i forhold til den trykte version er udeladelsen af en længere passage (blad 5 recto-verso), der bl.a. indeholder en reference til Paulus' Romerbrev 8.19-23.

Sammenfattende kan man sige, at trykket er mindre personligt, mindre direkte, mindre teologisk og mere akademisk i sin sprogbrug end kladden.

Manuskriptet til Schiller-teksten er fuldstændigt.

Datering

Udtogsbogen er egenhændigt dateret "Egeløkke / d: 17de Juli / 1806" på blad 1 recto, med samme blæk som Schiller-teksten.

Omfang og struktur

28 sider i 8o, dvs. 14 blade. De blade, som indeholder Schiller-teksten, befinder sig i det første læg, der består af 8 blade. De resterende 6 blade består dels af 2 løse blade, dels af et læg på 4 blade. Bladene måler 165 × 104 mm. Bladene er folieret 1-14 med blyant i en fremmed hånd, muligvis har samme person skrevet "1807" i venstre margin på blad 9 verso. Der er et lille hul i alle blades venstre side midtpå, og i det sidste læg findes rester af den snor, som har været trukket igennem hullet.

Siderne er alle beskrevet med en lille margin, med undtagelse af blad 1 recto, der tjener som forside og derfor kun bærer overskriften "Udtogsbog / Andet Hefte" samt dateringen.

Tilstand

Manuskriptets tilstand er god, men der er tydelige læsespor og enkelte mørkere områder i det nederste, højre hjørne af manuskriptets anden halvdel. Der er slidt hul øverst og nederst på ryggen af det første læg. Alle blade er beskrevet.

Manuskriptet er komplet.

Papir

Papiret har formentlig været hvidt, men er nu gulnet. Papiret er håndgjort, ribbet og med kædelinjer. På det første læg med Schiller-teksten kan et modmærke i form af navnet på det hollandske fabrikat "C & I Honig" aflæses (blad 2, 3, 6, 7), og der kan anes et hovedmærke i form af et, muligvis bikubemønstret, ornament (blad 1, 4, 5, 8). Det andet læg er af et andet fabrikat, der har et bomærke i form af en løve.

Skriveredskab

Pen og mørkebrunt til sort blæk.

Foliering med blyant af fremmed hånd.

Hænder

Grundtvigs hånd:

Teksten til Schiller-indledningen er skrevet med en ensartet, gotisk håndskrift med enkelte latinske fremhævelser fx "Pauli" på blad 5 recto. Uddraget fra Schillers tragedie er skrevet med en latinsk håndskrift, hvis duktus varierer fra opslag til opslag. Uddraget afbrydes kort af en kommentar, der igen er skrevet med gotiske bogstaver. Både tekst og uddrag synes dog at være skrevet i et stræk med samme pen, da skrifttykkelse og -størrelse ændrer sig markant i den efterfølgende optegnelse om Ossian.

Senere tilføjelser:

Øverst i højre hjørne er bladene folieret i blyant med en moderne hånd, der muligvis også har indsat årstallet "1807" på blad 9 recto.

Brug og behandling

1907: refereret og citeret i Rønning 1907 1:2, s. 73-74.

1965: omtalt og citeret i Lundgreen-Nielsen 1965, s. 76.

1979: udgivet i sin helhed i *Dag- og Udtogsbøger* 1 1979, s. 385-390.

1980: omtalt og citeret i Lundgreen-Nielsen 1980, s. 169-173.

Bibliografisk beskrivelse

(Ny) Minerva

Titel

Oprindelig var titlen *Minerva, et Maanedsskrift*, hvilket tidsskriftet hed til og med juni 1799, hvor titlen blev ændret til *Maanedsskriftet Minerva*. Fra januar 1806 var titlen *Maanedsskriftet Ny Minerva*.

Redaktører

1785-1789 Christen Pram og Knud Lyne Rahbek.

1790-1794 Christen Pram.

1794-1798 Knud Lyne Rahbek.

1798-1799 Knud Lyne Rahbek og Peter Collet.

1799-1808 Knud Lyne Rahbek.

Andre faste medarbejdere

Frederik Christian af Augustenborg, medlem af statsrådet, minister for undervisning m.v.

Christian Colbiørnsen, assessor, generalprokurør.

Rasmus Nyerup, professor.

Niels Treschow, professor, politiker.

Frederik Sneedorff, professor.

Peter Andreas Heiberg, forfatter.

Jens Baggesen, forfatter.

Trykker og trykkeri

Ny *Minerva* trykker var Johan Frederik Schultz. Han kom fra Odense til København i 1777 og købte i 1783 et mindre trykkeri. Af titelbladet til *Ny Minerva* fremgår, at han var "Kongelig og Universitets-Bogtrykker" i København. Disse privilegier havde han opnået i henholdsvis 1789 og 1786. Trykkeriet fremgår dog ikke af alle numres titelblade.

Schultz var ven med en række af tidens betydeligste forfattere, f.eks. Knud Lyne Rahbek, Christen Pram, Jens Baggesen og Rasmus Nyerup. Ud over universitetets skrifter, heriblandt den meget indbringende almanak, trykte han en række af tidens skønlitterære værker og tidsskrifter, f.eks. *Den danske Tilskuer*.

Indhold

Ny Minerva var et centralt organ for tidens liberale politiske og kulturelle synspunkter. Tidsskriftet bragte især omtaler af og debat om litteratur og nationale såvel som internationale samfundsforhold. Det bragte også nyheder om udenlandske forhold i øvrigt, bl.a. den franske revolution.

De litterære bidrag kunne bestå af hele, afsluttede værker, f.eks. digte, eller udkast til større værker, f.eks. scener af et drama.

De sidste sider i hvert nummer rummede indlæg under overskriften "Litteratur" og bragte som regel oversigter over nyudkommen skøn- og faglitteratur.

Et banebrydende træk ved tidsskriftet var den næsten helt faste artikel under overskriften "Historien". Her bragte tidsskriftet udenrigspolitiske reportager. "Historien" blev særligt efter udbruddet af den franske revolution i 1789, under de efterfølgende revolutionskrige og under Napoleonskrigene af stor betydning for bladet. Beretningerne støttede sig på læsningen af udenlandske tidsskrifter samt på brevveksling med udlændinge og danskere i udlandet. Tidsskriftet blev sin tids vigtigste kilde til udenrigspolitiske begivenheder.

Bagsiden kunne rumme alt fra friske oplysninger om krigssituationen i Europa (f.eks. september 1806) til oversigter over bogtrykker Schultz' øvrige udgivelser.

Udgivelseshistorie

Udgivelsesperiode og oplag

Tidsskriftet, der udkom i årene 1785-1808, blev grundlagt af Christen Henriksen Pram og Knud Lyne Rahbek. Det udkom som månedsskrift i perioden fra juli 1785 til december 1807, men fortsatte som kvartalskrift fra 1808 og havde altså hermed en nedgang fra 12 til fire numre om året. Nedgangen skyldtes økonomiske vanskeligheder, der dog fortsatte, og tidsskriftet måtte derfor gå ind i 1808.

Ny Minerva blev delvist genoptaget under titlen *Dansk Minerva* 1815-1819 med Knud Lyne Rahbek som redaktør.

Oplagene omkring århundredskiftet var pæne, f.eks. var postoplaget 1798 på 224 stk. pr. nummer. Hertil kommer formentlig et mindre løssalgsoplag af ukendt størrelse. I år 1800 var hele oplaget på ca. 1000 stk.

Hyppighed

Selv om bladet efter titlen var et månedsskrift, kunne det samles i kvartalsudgivelser (f.eks. "Januarii, Februarii og Martii, 1807") med en fælles, månedsopdelt indholdsfortegnelse. Også arknummereringen og pagineringen var fortløbende inden for et kvartal.

Ny Minerva var ofte forsinket, og den påtrykte udgivelsesmåned svarer derfor kun sjældent til det faktiske udgivelsestidspunkt.

Både før og i den periode, hvor Grundtvig bidrager, samles tidsskriftets numre undertiden til kvartalsudgivelser.

Opbygning

Hver kvartalsudgave er forsynet med en fortegnelse over sit indhold.

Ny Minerva 1807 indeholder rettelseslister.

Omfang

Oprindelig bestod tidsskriftet af 85-110 sider pr. nummer, dvs. pr. måned. Maksimum nås omkring 1791 med 150 sider pr. nummer. Fra 1803 er der i gennemsnit 110 sider pr. nummer. I 1808 blev sidetallet nedsat til 96 sider pr. nummer.

Pris

Abonnementsprisen var i 1808 1 rigsdaler pr. nummer. Løssalgprisen kendes ikke.

Format, typografi og papirkvalitet

Format og paginering

Tidsskriftet er i lille oktav med arknummerering. I årgang 1807 har tidsskriftet fortløbende paginering for hvert kvartal.

I et indbundet og beskåret eksemplar måler siderne ca. 165 × 100 mm. I et ubeskåret eksemplar måler den største side ca. 175 × 115 mm.

Der er arksignatur med angivelse af titel, måned og år. Primasignaturen på første ark i januar kvartal 1807 er "Ny Min. Jan. 1807. A", sekundesignaturen "A2".

Der er kustoder.

Papir

Groft, tarveligt håndgjort papir med tydelige kædelinjer. Oprindelig har papiret været svagt gråligt; nu er det gulligt. De fleste eksemplarer er brunplettede, især ved randen. Der ses ingen vandmærker.

Deltitelbladene er trykt på papir af samme kvalitet som resten af tidsskriftet.

Typografi

Tidsskriftets klumme er trykt i én spalte. Klummen måler ca. 132 × 75 mm.

Hver ny artikel begynder efter en dobbelt skillestreg i hele klummens bredde. I de enkelte bidrag angives nye afsnit med en kort, centreret skillestreg. Hvis en artikel slutter midt på en side, kan der være en prydstreg. Derudover opereres med forskellige skriftgrader; fodnoter og stillingsbetegnelser for forfatterne er sat med mindre grad. Fodnoter er indvist i teksten med en asterisk og en halv, højrevendt parentes, *). Fodnoterne adskilles fra brødteksten ved to mellemslag (blanke linjer).

Skriftsnittet er fraktur. Romanske og latinske ord og vendinger, f.eks. "ars longa, vita brevis", sættes i antikva. Schwabacher kan, ligesom spatiering, bruges til fremhævelse, f.eks. ved navne. Strofiske tekster kan være sat med mindre skriftgrad. Dramatiske tekster kan være sat med variende grader af indrykning.

Afsnittene med "Litteratur" og "Historien" – som de redaktionelle bidrag kaldtes – er sat med mindre skydning end de øvrige artikler og litterære bidrag, men med samme skriftgrad.

Kvartalsudgavens titelblad fylder en hel side og består af bladhoved, prydstreg, måneds- og årsangivelse samt udgiverens navn. Herefter følger en prydstreg, under hvilken der oplyses trykkested samt forlægger og bogtrykker. Månedsudgivelsens titelblad fylder ca. 1/5 af siden og består kun af tidsskriftets navn samt måned og år. Det afsluttes med en prydstreg. Dernæst følger den første artikel.

"Om Schiller og Bruden fra Messina", *Ny Minerva*, juni 1807

Lokalisering

Grundtvigs bidrag, "Om Schiller og Bruden fra Messina", står på s. 225-248 i *Ny Minerva*, juni 1807.

Bidraget er ikke dateret. Da det sidste indlæg i juninummeret 1807, Knud Lyne Rahbeks "Historien", først er dateret den 27. juli 1807, kan det dog tidligst kan være udkommet i slutningen af juli 1807.

Ifølge indholdsfortegnelsen indeholder juninummeret 1807 følgende artikler:

- Om Schiller og Bruden fra Messina, af Hr. Candidat Grundtvig
- Et Par Ord i Anledning af det forkyndte Sørgespil Signe, af Samme
- Det menneskelige Liv, et lyrisk Læredigt af Hr. Cancellist Martini, tredie Sang
- Undersøgelse, hvor stor Gaard en Bonde bør bruge, af afdøde Hr. Cancellieraad Falch
- Til Minna ved Borgruinerne, af Hr. Albr. Schönberg
- Prosaiske Tanker over Livets Poesie og exoteriske over Transcendentalismen, af Hr. Kammerherre Hennings
- Bilag til historisk Artikel:
  - Frederik den Stores Opvaagnelse i Januar 1807, af Archenholz
  - Dagens Tone af Aviser:
    - Skrifter om Feldttoget 1806
    - Om Skoledannelse til Bestialitet
- Bilag til Litteraturen
- Litteratur
- Historie

Afvielser

Indholdsfortegnelsens titelangivelser er antagelig bearbejdede og afviger flere steder fra de originale titler, dog ikke i Grundtvigs bidrag. Hverken afhandlingens prosadel eller dramadel afviger fra *Ny Minervas* typografi.

Intern variants

Følgende tre eksemplarer af "Om Schiller og Bruden fra Messina" er blevet kollationeret:

- Grundtvig-Bibliotekets eksemplar 2 (katalognummer: 36251 k ex. 2)
- Det Kongelige Biblioteks eksemplar (katalognummer: K, 335 8o, stregkode: 130007372575)
- Grundtvig-Bibliotekets eksemplar 3 (katalognummer: 14938 k ex. 3)

Ved intern kollation af de tre eksemplarer af førstetrykket er der ikke fundet afgørende varians. I eksemplar B kan man enkelte steder se spor af spieser, hvor satsen har forskubbet sig under trykningen (s. 232, l. 25; s. 237, l. 6). I eksemplar B og C er der på s. 235, l. 22 for lidt sværte på et 'ø', som derfor ligner et 'o'. Bogstavet kan dog læses i eksemplar A. Der er få læderede typer, f.eks. på s. 244, l. 3.

Eksemplar A er valgt som tekstgrundlag, da det er et ubeskåret eksemplar.

De kollationerede eksemplarer

Grundtvig-Bibliotekets eksemplar 2, katalognummer: 36251 k ex. 2 (eksemplar A)

Mål af første side (s. 225): ca. 175 × 115 mm. Eksemplaret er ubeskåret, og derfor er siderne af let varierende størrelse.

Eksemplaret indeholder selve afhandlingen "Om Schiller og Bruden fra Messina" samt kvartalsudgivelsens deltitelblad og indholdsfortegnelse. Deltitlen er: "Maanedskriftet / Ny Minerva. / [prydstreg] / April, Mai og Junii, / 1807. / Udgivet / ved / Knud Lyne Rahbek, / Professor. / [prydstreg] / Kiøbenhavn, / Trykt og forlagt af Directeur Johan Frederik Schultz, / Kongelig og Universitets-Bogtrykker." Deltitelbladets versoside er blank. Deltitelbladet efterfølges af et blad med en fortegnelse over indholdet i april kvartal.

Juninummeret 1807 begynder på ark P og er udstyret med et bladhoved. Det er sat med vekslende skriftgrader og lyder: "Ny / Minerva, / for / Juniii Maaned 1807. / [prydstreg]". Grundtvigs bidrag "Om Schiller og Bruden fra Messina" begynder på ark P blad 1 recto og slutter på ark Q blad 4 verso, svarende til s. 225-248.

Eksemplaret er uindbundet og ligger i et læg af gult papir. På forsiden af lægget er der skrevet med sort blæk: "Origtryk m. Origitbl. / N F S Grundtvig Om Schiller og Bruden fra Messina. / Rahbeks Ny Minerva. / Apr-Junii 1807." Bortset fra katalognummeret, der er opført på bagsiden af lægget, er der ingen angivelser af nuværende eller tidligere ejere.

Trykket har få brugsspor, herunder tre tynde blyantstreger i indholdsfortegnelsen, der markerer Grundtvigs bidrag til *Ny Minerva* i april kvartal 1807.

Det Kongelige Biblioteks eksemplar, katalognummer K, 355 8o: 130007372575 (eksemplar B)

Det Kongelige Biblioteks eksemplar findes i et samlebind, der indeholder de seks numre af *Ny Minerva*, som udkom i første halvår af 1807. Der er trykt et separat deltitelblad for hvert af de to kvartaler januar og april. På deltitelbladet for januar kvartal er der allernederst stemplet "B. U. H." (Bibliotheca Universitatis Hafniensis). På deltitelbladets versoside er stemplet "Universitetsbiblioteket / 1. Afd. / København". På forpermens rectoside er nederst med guldbogstaver trykt "B. U. H." Bogens nuværende ejerforhold fremgår af Det Kongelige Biblioteks stempel med logo og ordene "BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS" på forpermens inderside samt af en mærkat sammesteds med stregkode og ordene "DET KONGELIGE BIBLIOTEK".

Mål af side 225 i april kvartal: ca. 165 × 103 mm.

Eksemplaret indeholder et deltitelblad for kvartalerne januar og april, der kun afviger ved månedsangivelsen. For en beskrivelse heraf, se 2.4.4.1.

Eksemplaret er indbundet i mørkebrunt hellæder. Ryggen er inddelt i seks felter. Andet, tredje og fjerde felt er udstyret med gulddornamenterede etiketter, der angiver henholdsvis titel, årgang og bindnummer. De øvrige felter er ornamenterede. For- og bagperm samt ryg har tydelige brugsspor.

Der er læsespor i prosadelen af Grundtvigs afhandling i form af fremhævelser med blyant.

Grundtvig-Bibliotekets eksemplar 3, katalognummer: 14938 k ex. 3 (eksemplar C)

Ud over afhandlingen "Om Schiller og Bruden fra Messina" indeholder eksemplaret titelbladet for juninummeret af *Ny Minerva* samt en bagside. På titelbladet læses følgende tekst: "Maanedsskriftet / Ny Minerva / [prydstreg] / Junii, 1807. / Udgivet / ved / Knud Lyne Rahbek, / Professor. / [skillestreg] / København, / trykt og forlagt hos Directeur Johan Frederik Schultz / Kongelig og Universitets-Bogtrykker." Titelbladet er omkranset af en ornamenteret bort med konkylier og røsken. På titelbladets versoside findes indholdsfortegnelsen for juninummeret samt en angivelse af udgiverens navn og forlæggerens adresse. Det sidste blad indeholder en liste over forlæggeren J.F. Schultz' udgivelser, både på recto- og versosiderne.

Mål af første side (s. 225): ca. 165 × 100 mm.

Eksemplaret er hæftet i et gråt kartonomslag. I forsidens øverste venstre hjørne er påklæbet en seddel, der bærer påskriften: "Grundtvig Om Schiller og / Bruden fra Messina. / Rahbek Ny Minerva Junii 1807." Håndskriften er den samme som på eksemplar As læg. Med samme skrift er der øverst på siden med blyant påført teksten "Origtryk m Origtitbl". Katalognummeret findes på foromslagetets versoside. På bagomslagetets rectoside er indført teksten "Bibliografi nr. 67" med en moderne håndskrift.

Tekstkritik

Anvendt litteratur

- *Bibliografien*, se Johansen, Steen
- *Dansk Biografisk Leksikon*, 3. udgave (1979-1984). København
- Erslew, Thomas Hansen (1962-1965) *Almindeligt Forfatter-Lexicon for Kongeriget Danmark med tilhørende Bilande, fra 1814 til 1840*, fotografisk optryk [1847]. København
- Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs skrifter*, 1-4. København
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*. København
- Rønning, Frederik (1907-1914) *N.F.S. Grundtvig. Et Bidrag til skildring af dansk åndsliv i det 19. århundrede* 1-3, bind 2:1 (1907). København
- Søllinge, Jette D. & Niels Thomsen (u.å: 1989) *De danske aviser 1634-1989* 1-3, bind 1: 1634-1848. København
- Toldberg, Helge (1946) *Grundtvig som filolog*. København